

KRÚDY

Nyiregyházán született — 105 évvel ezelőtt — 1878. október 21-én és Obudán halt meg ötven évvel ezelőtt, 1933. május 12-én, a „borospalack torkába tűzött” gyertya fénye mellett, mert a világitást kikapcsolták a sok hátralék miatt.

Közben Podlinban volt diák, újságíró Nagyváradon és Debrecenben, világi Pesten és Becsben, mágnus, charmeur, varázsló és hódító azután a „legszebb férfi Füreden”, a legjobb vendég a gőzfürdőben, a leghivebb játékos a pesti turfon és a legbánatosabb költő Obudán.

Miről írt Krúdy? Nagybotos Violáról, aki szöktetést ígért a szépasszonyoknak, oldalszakállt viselt és Fatime bokáit csodálta. A vén kontrás Don Gunároszról, Rezeda Kázmérről a bánatos polgárról, Portobágyi úrról, aki az ifjú Szindbádnak gyakorta magyarázta, hogy „az írók a legelső emberek a világon.” Szomjas Guszti köz és váltó ügyvéd-ről, aki azt mondta, „amíg a gyomor jól működik, amíg a kövér kacsa örömet okoz, amíg a húsnak az ízben megérezzük a legelőket, erdők, források illatát, á bornak a zamatában az őszi szüret taposólányainak jövedvét, addig nincs elveszve semmi.” Szénfíró, a fuvalásról, „aki bűbájt augusztusi csillagport, érett szilvafák és októberi jános-hegyi szőlővenyigék illatát

karácsonyfa szagát, hűsvéti tojás ízét és boldogtalan költők magányos epekedését fuvalázta az asszonyok fölébe.” Írt még fogadókorról, főpincéerekről, csont húslevesekről, postakocsikorról, magános utazásokról, őszi versenyekről, nők selymeiről, Anasztáziáról, Riziliről, Estelláról, Florentinről, mindenről, ami kápráztató, ami hangulat, ami boldonság, ami elillanó...

És mit szeretett Krúdy? „A vidéki tánciskolát és a kis vendégfogadót, ahol ismeretlenül üldögélt és a fogadósnének szöktetést ígért. Az őszi liget vérfoltos faleveleit és az élhagyott szélmalomokat, ahol majd egyszer meggyilkolja azt a nőt, kit legjobban szeret. Szeretett felvidéki városkában sohasem látott, polgári ártatlanságú sokgyermekes nőknek szerelmet vallani, hirtelen továbbutazni és havas éjszaka, néptelen zegzugos utcán kis ablakon bekandikálni, hogy rajon mi történik az éji mécses világitása mellett. Mindent szeretett, ami hazugság, illúzió, elképzelés, regény — ha egyszer rózsaszín trikóban játszhatott volna a magasban a trapéz-on! — ha orgonista lehetett volna a hercegi kastélyban — ha gyöngyöztálya a jepsziták templomában! Kercselt nőorvos Pésten vagy a nőneveldeben fiatal tanár! Éjjeli lámpa a Sacre Coeur-ben vagy nagybetű az imádságban,

amelyet a nők kedveseikért mondanak a ferenciek-nél. Ablaküveg, amelyen át csókok küldenek, szent-kepecske a párna alatt, selyemszalag a vállfűzőben és rejtegetett költő, akinek műveit fiatal nők titkos helyen olvassák.”

Azt mondják róla, hogy „az írók írója volt”. Míg élt csak kevesek, az értők olvasták. Napjainkban Krúdy reneszánszának vagyunk tanúi. Könyvel több kiadást megérnek, ennek ellenére még az antikváriusoknál is alig kaphatók. Álmoskönyve ki tudja, hányadik kiadásban nemrég jelent újból. Mégis örül, aki hozzájut a könyvesboltban.

A Templom utca Obudán... Igen, ez volt az utolsó stáció. Mielőtt hazament volna, betért még Kéhlihez. „Szivecském egy liter zöldszilvánt füredi palackban” — mondta Feri úrnak, a főpincérnek. Aztán hazaindult a hajós. „Magánosan feküdt az ágyán, gyertyaláng mellett, csukott szemekkel, s mosolygott.” Hajnalban halott volt... „A gyertya csonkig égett, s utolsó lobbanásával megvilágította Szindbád arcát. Most bölcs volt a csukott szemű arc, közömbös és szigorú. Csak Keleten tudnak ilyen közömbösen és méltóságteljesen nézni az urak, mikor vége van valaminck...”